

Алла Дакал, к. м. н.

Національна академія Державного управління при Президентові України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: УКРАЇНА

Alla Dakal, MD(Res)

National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

IMPLEMENTATION OF CHILDREN'S RIGHTS IN THE CONTEXT OF GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: UKRAINE

The article aims to assess the conformity of the interests of children reflected in modern international strategic documents in the field of child protection, by means of the content analysis of Ukraine's commitments to achieve the Sustainable Development Goals for 2015-2030 in terms of ensuring the implementation of children's rights. Also, the topical problems related to the implementation of children's rights were described correlatively with specific adapted Goals. The need to build an updated model of public authorities work was substantiated in order to respect the rights and ensure the best interests of children taking into account the international and domestic experience on the basis of inter-sectoral cooperation.

Keywords: children's rights, Sustainable Development Goals, Ukraine, UN Convention on the Rights of the Child, public administration, child protection, inter-sectoral cooperation.

Постановка проблеми. Згідно зі Статтею 4 Конвенції про права дітей (КПД)¹, держави мають вживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення визнаних Конвенцією прав, причому у рамках наявних у них ресурсів (при необхідності – в рамках міжнародного співробітництва). З часу прийняття Конвенції вироблений значний досвід щодо представлення заходів по забезпеченню реалізації найважливіших прав дітей, а саме: на освіту, на життя, на здоров'я та його захист. В Стратегії ВООЗ, заснованій на дотриманні прав людини відносно здоров'я, вказано – “Інвестуючи в майбутнє дітей: Європейська стратегія охорони здоров'я дітей і підлітків, 2015-2020 рр.”².

Вирішення завдань з реалізації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) до 2030 р. у всіх країнах здійснюється з приділенням особливої уваги як окремих суспільств, так і людства в цілому до майбутнього – дітей. Саме держава має максимально забезпечити комфортне життя та їх здоровий розвиток і враховувати це у стратегічних документах, які визначають шляхи і пріоритети розвитку країни. Тому аналіз ЦСР адаптованих з урахуванням специфіки національного розвитку та завдань щодо їх досягнення, де взято до уваги дотримання прав дітей, є надзвичайно актуальним для науки і практики державного управління.

Аналіз останніх публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Основний міжнародний документ, який визначає стандартні вимоги – Конвенція ООН про права дітей. Вона має обов'язкову силу для держав, що її ратифікували. Процес входження України в Європейський Союз передбачає імплементацію європейських стандартів і підходів до забезпечення прав дітей. Основні напрями їх визначено Стратегією Ради Європи (2016-2021 роки). Вирішальним кроком для відбудови системи захисту прав дітей в Україні у відповідності до міжнародних стандартів стало прийняття у 2009 р. Закону України

¹ Конвенція про права дитини 1989 (ООН). Офіційний сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021> (2018, грудень, 21).

² World Health Organization Regional Office For Europe (2014). *Investing in children: the European child and adolescent health strategy 2015–2020*. <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/253729/64wd12e_investCAHstrategy_140440.pdf?ua=1> (2017, квітень, 24).

“Про Загальнодержавну програму “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей” на період до 2016 року”. Нещодавно було проаналізовано повноту його реалізації¹ та затверджено Концепцію Державної соціальної програми “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей” на період до 2021 року². Попри констатування досягнутих вагомих результатів у сфері забезпечення прав дітей, існуючу в Україні систему захисту та інтересів дітей визнано недосконалою та такою, що не повною мірою відповідає вимогам часу. Однією з причин названо неефективну міжгалузеву координацію. Серед пріоритетів програми – продовження послідовної імплементації положень Конвенції ООН і розбудова ефективної системи захисту прав та інтересів дітей на рівні територіальної громади в умовах децентралізації. Окремий розділ останньої доповіді присвячено гармонізації національного законодавства України у сфері прав дітей з міжнародними стандартами³, в якому виокремлено дане питання. А саме при забезпеченні прав внутрішньо переміщених дітей, соціального захисту, заборони участі дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, дотримання прав на здобуття освіти дітей з тимчасово окупованої території або території проведення АТО тощо. Однак питання дотримання прав дітей у такому важливому стратегічному процесі як досягнення Україною ЦСР ще не отримало свого відображення.

Формулювання мети статті. В основу дослідження як основну мету покладено оцінку відповідності відображення інтересів дітей сучасним міжнародним стратегічним документам у сфері охорони дитинства за допомогою здійснення контент-аналізу прийнятих Україною зобов'язань для досягнення ЦСР на 2015–2030 роки з огляду забезпечення реалізації прав дітей. Також ставилось за мету охарактеризувати актуальні проблеми, пов'язані з реалізацією прав дітей, за напрямом конкретних адаптованих Цілей, і проілюструвати даними Державної служби статистики України та/або відомчої статистики відповідних міністерств і відомств.

Виклад основного матеріалу. Один з принципів стратегічного планування є використання підходу, що ґрунтується на правах людини. Підготовці Національної доповіді ЦСР передувала тривала робота з адаптації глобальних цілей в Україні, обговорення на різних рівнях з залученням великої кількості зацікавлених сторін. Широке представництво учасників стало запорукою того, що інтереси різних груп населення було враховано, а їх права максимально дотримано. Національну систему ЦСР склали: 17 цілей, 86 завдань розвитку та 172 показники для моніторингу⁴.

Для аналізу нами було вибрано **14 цілей**, що більшою мірою торкаються інтересів дітей. В них безпосередньо згадано про дітей як соціальну категорію, де загальна проблематика є важливою для дотримання прав дітей.

Ціль 1. Подолання бідності торкається права на рівень життя як всього населення, так і дітей (стаття 27 КПД, пп. 1-3). Завдання 1.3. "Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення", де показником є Індикатор 1.3.1. "Співвідношення рівнів бідності домогосподарств з дітьми та без дітей". Вибір саме такої градації домогосподарств зумовлено тим, що в нашій країні поява у сім'ї дітей різко підвищує ймовірність бідності. З появою другої дитини рівень бідності збільшується в 1,6 рази. А народження третьої і наступних дітей збільшує ризик бідності ще в 1,3 рази. Діти традиційно належать до найбільш уразливої групи населення. В Україні вони завжди мали вищий (в 1,6–2,6 рази) ризик потрапити до категорії бідних, ніж особи працездатного чи пенсійного віку. Навіть високі соціальні виплати при народженні дітей, не дозволили кожній третій

¹ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи (2016). Реалізація конвенції ООН про права дитини в Україні: досягнення, проблеми, перспективи: державна доповідь про становище дітей в Україні (за період 2009–2016 рр.). *Офіційний сайт Національної Академії Наук України* <<http://www.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000010449>>(2018, грудень, 11).

² *Розпорядження про схвалення Концепції Державної соціальної програми Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей на період до 2021 року 2017* (Кабінет Міністрів України) *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-p>> (2018, грудень, 20).

³ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи (2016). Реалізація конвенції ООН про права дитини в Україні: досягнення, проблеми, перспективи: державна доповідь про становище дітей в Україні (за період 2009–2016 рр.). *Офіційний сайт Національної Академії Наук України* <http://www.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000010449> (2018, грудень, 11).

⁴ *Національна доповідь цілі сталого розвитку: Україна 2017* (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України). *Організація Об'єднаних Націй в Україні* http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (2018, грудень, 11).

з таких сімей подолати межу відносної бідності¹. Детермінантами бідності домогосподарств з дітьми є низькі стандарти оплати праці, неспроможність батьків утримувати дітей, необхідність оренди житла, а останнім часом – суттєве зростання житлово-комунальних тарифів².

Одним із шляхів зменшення дитячої бідності є поширення безоплатних послуг, що переключається з дотриманням права на допомогу з боку держави для утримання дітей (стаття 27 КПД, п. 4). Недостатній рівень добробуту сімей з дітьми виступає в певних випадках чинником соціального сирітства.

За даними опитування домогосподарств, майже кожна п'ята (19,9%) родина з дітьми в Україні повідомила про те, що протягом останніх 12 місяців були випадки, коли хто-небудь із членів при потребі не зміг отримати медичну допомогу, придбати ліки та медичне приладдя через їх високу вартість, що порушує права дітей на охорону здоров'я³.

Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства. Хоча Завдання 2.1. "Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення" стосується всіх. Для дитячого організму повноцінне харчування є умовою існування (Стаття 6 КПД). Відповідно індикатори 2.1, 2.2, 2.3 щодо споживання молока, м'яса і фруктів відображають потребу в основних джерелах білків, жирів, вуглеводів та вітамінів. Переважна частка щомісячних витрат домогосподарств з дітьми – це витрати на харчування (47,6%), для сімей з трьома дітьми – 56%, а коли у домогосподарстві є діти, які не мають одного чи обох батьків, частка зростає до 59,6%⁴.

Якщо проаналізувати споживання продуктів харчування в домогосподарствах залежно від наявності дітей, то за останніми наявними даними за III квартал 2017 р., у домогосподарствах з дітьми за місяць на одну особу м'яса і риби споживається менше (3,7 та 4,7 кг м'яса та м'ясопродуктів, та 0,7 і 1,7 кг риби відповідно). За позицією "Фрукти, ягоди, горіхи, виноград" різниця спостерігається на користь домогосподарств без дітей, хоча вони є вкрай необхідними для розвитку дітей⁵. Тобто можна говорити про збіднений з огляду на необхідні складові раціон, і, відповідно, порушення прав на повноцінне якісне харчування. Окрім того, у 2017р. 40,1% сімей з дітьми оцінили свій дохід як такий, що змушує постійно відмовляти у найнеобхіднішому, крім харчування, а 3,2% родин – навіть і в ньому⁶.

Чи не найбільш важливою виступає **Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя.** Завдання 3.1. "Знизити материнську смертність" стосується жінок дитородного віку. Однак безпечне материнство тісно пов'язане з виживанням і здоров'ям новонародженого. Тому Індикатор 3.1.1. "Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених" виступає показником права на здоровий початок життя. Дитяча смертність – це визнаний індикатор здоров'я і благополуччя дітей. Він є одним із найважливіших показників прогресу в досягненні ЦСР.

Завдання 3.2. "Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років" націлене на максимально можливе запобігання смертей. Зниження Індикатору 3.2.1. "Смертність дітей у віці до 5 років, на 1000 живонароджених" буде ілюструвати прогрес у попередженні втрат життя дітей від низки хвороб. Хоча з 2000 року в Україні спостерігається зниження дитячої та

¹ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи (2016). Реалізація конвенції ООН про права дитини в Україні: досягнення, проблеми, перспективи: державна доповідь про становище дітей в Україні (за період 2009–2016 рр.). *Офіційний сайт Національної Академії Наук України* <<http://www.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000010449>>(2018, грудень, 11).

² *Національна доповідь цілі сталого розвитку: Україна 2017* (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України). *Організація Об'єднаних Націй в Україні* <http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf> (2018, грудень, 11).

³ Державна служба статистики України (2017). *Україна – 2016. Статистичний збірник*. Київ: ДССУ.

⁴ Державна служба статистики України (2017). *Витрати і ресурси домогосподарств України у 2016 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): Статистичний збірник*. Київ: ДССУ.

⁵ Державна служба статистики України (2018). *Витрати і ресурси домогосподарств України у III кварталі 2017 року (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник*. Київ: ДССУ.

⁶ Державна служба статистики України (2017). *Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2017 року). Статистичний збірник*. Київ: ДССУ.

материнської смертності, проте вони все ще досягли європейського рівня. Заходи, які спрямовані на формування поведінкових змін на рівні громад, визнано основними для розширення прав і можливостей сімей з ціллю сприяння здоров'ю жінок і дітей. Створення науково обґрунтованої карти є стартовою точкою для досліджень ефективності таких заходів і дозволить визначити області, де інвестиції дають кращі результати¹. Це надзвичайно актуально в умовах децентралізації в Україні. Велике значення не лише для зниження смертності матерів і дітей, а й для запобігання соціального сирітства, є виховання свідомого батьківства.

Завдання 3.3. "Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування" стосується всіх. Зупинення епідемії мінімізує ризики для дітей. Завдання 3.4. "Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань" сфокусовані на відносно старшому віці. Відомо, що витоки більшості даних захворювань лежать у дитинстві. Політика держави спрямована на зниження факторів ризику і є одним з пріоритетів ЦСР².

Завдання 3.6. "Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП (дорожньо-транспортні пригоди), у тому числі за рахунок використання інноваційних практик лікування та реабілітації постраждалих" безпосередньо торкається дітей. Індикаторами 3.6.1 та 3.6.2. визначено рівні смертності та тяжкого травматизму унаслідок ДТП. Травми в результаті ДТП та самогубства входять в трійку основних причин смерті підлітків у світі. У Європі ДТП є однією з провідних причин смерті в віці 5–19 років³. Щороку проводяться тижні безпеки дорожнього руху ООН, під час такого тижня у 2015 році випущено "Дитячу декларацію з дорожньої безпеки"⁴. В Україні ймовірність загинути варіює залежно від віку і статі: якщо смерті в ДТП у віці 0-14 років розподілені практично рівномірно, то у 15-17 років число юнаків вдвічі більше, ніж дівчат⁵.

Завдання 3.7. "Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів" характеризує Індикатор 3.7.1. "Рівень охоплення імунопрофілактикою згідно з Національним календарем щеплень (відповідно до медичних показань), %". В Україні це одна з найболючіших проблем, адже недостатнє охоплення дітей імунопрофілактикою може спричинити епідемії хвороб, яким можна запобігти⁶.

Завдання 3.8. "Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння". Поширеність неінфекційних хвороб серед дітей швидко зростає, хоча більшу частину факторів ризику можна попередити⁷. Тютюнокуріння починається у молодшому віці, що відображено у індикаторах 3.8.1. та 3.8.2. Використання інноваційних засобів інформування про наслідки тютюнокуріння, в т. ч. у формах, пристосованих до сприйняття дітей, корелює з КПД щодо розробки превентивних заходів.

Завдання 3.9. "Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я". Саме діти мають відчувати на собі державний захист від фінансових ризиків, пов'язаних з нездоров'ям. Індикатор 3.9.1. відстежує внесок громадян на охорону здоров'я як частку витрат (%) у загальних видатках.

¹ World Health Organization (2017). An evidence map of social, behavioural and community engagement interventions for reproductive, maternal, newborn and child health. *Official site of the World Health Organization* <<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/259399/1/9789240697263-eng.pdf>> (2017, квітень, 06).

² World Health Organization (2015). Health in 2015: from MDGs to SDGs. *Official site of the World Health Organization* <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/200009/9789241565110_eng.pdf?sequence=1> (2018, грудень, 02).

³ World Health Organization (2015). Global Accelerated Action for the Health of Adolescents (AA-HA!): Guidance to Support Country Implementation. *Official site of the World Health Organization* <<http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255415/9789241512343-eng.pdf?sequence=1>> (2018, грудень, 02).

⁴ ВОЗ (2015). Детская декларация по безопасности дорожного движения. Save Kids Lives. Третья глобальная неделя безопасности дорожного движения ООН. *Save Lives. #Slowdown* <http://www.savekidslives2015.org/uploads/declaration/20141201_child_declaration_rus_final.pdf> (2017, квітень, 11).

⁵ Рингач, Н.О. (2017). Оцінка безповоротних демографічних втрат, спричинених смертністю в результаті транспортних нещасних випадків в Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 2 (30), 61-77.

⁶ Державна служба статистики України (2017). Статистичний бюллетень. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України 2016. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm 23.02.2017>. (2018, грудень, 12).

⁷ UNICEF, WHO, World Bank Group and United Nations (2017). Levels and trends in child mortality report 2017. *UNICEF for every child* <https://www.unicef.org/publications/index_101071.html>. (2018, грудень, 15).

Ціль 4. Якісна освіта невідривно поєднана з правом дітей на освіту. Цього конкретно стосується Завдання 4.2. "Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків", причому для України як країни з традиційно високим рівнем охоплення шкільною освітою в якості індикатору вибрано суб'єктивний показник: Індикатор 4.2.1. "Частка населення, задоволеного доступністю та якістю послуг шкільної освіти, %".

Сучасні проблеми з браком місць у дитячих садочках мають відображення у Завданні 4.2. "Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей" та відповідному індикатору – показнику "охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком 5 років, %". Починаючи з підліткового віку, важливим є отримання бажаного фаху, доступність цього у фінансовому плані.

Завдання 4.3. "Забезпечити доступність професійної освіти", яке характеризує Індикатор 4.3.1. "Частка домогосподарств, які потерпають через відсутність коштів для отримання членом родини будь-якої професійної освіти, %".

Наступне Завдання 4.4. стосується якості та доступності вищої освіти. Цікавим з огляду розуміння того, що "дитина має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві" є Завдання 4.5 "Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності". Його характеризують Індикатори 4.5.1. "Рівень участі дорослих та молоді у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки".

Завдання 4.6. "Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів" вважається дуже необхідним з огляду вірного формування гендерних ролей хлопчиками і дівчатками, отримання ними як взірця і наставника зростаючого числа чоловіків серед шкільних учителів (Індикатор 4.6.1) Це веде і до усвідомлення принципу гендерної рівності, і перегукується з п. d) Статті 27 КПД щодо підготовки дітей до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння рівноправності чоловіків і жінок.

Завдання 4.7. "Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів" відображає реалізацію права дітей у дусі ефективного доступу до освіти неповноцінних в розумовому або фізичному відношенні дітей (Стаття 23 КПД). В Україні питання залучення до освіти дітей з інвалідністю та особливими потребами залишається проблемним. Планується, що з 2017 року на національному рівні буде відстежуватися показник організованого інклюзивного навчання¹. Хоча в Україні триває робота щодо надання соціальних послуг дітям з вадами розвитку та їхнім сім'ям, загальна частка дітей, які отримують послуги, ще залишається невеликою, особливо на селі.

Два індикатори відображають ліквідацію нерівності доступу до Інтернету та комп'ютерних програмних засобів навчання в сільських школах, а саме: 4.7.1 "Частка сільських денних загальноосвітніх навчальних закладів, що мають доступ до Інтернету, %" та 4.7.2. "Частка сільських денних загальноосвітніх навчальних закладів, що мають комп'ютерні програмні засоби навчання, %)".

Ціль 5. Гендерна рівність. Формулювання окремих завдань віддзеркалює фактично вищу ймовірність дівчат порівняно з хлопцями відчувати нерівність або зазнавати дискримінації за ознакою статі. Реалізація Завдання 5.1. "Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат" передбачає в якості Індикатору кількість нормативно-правових актів, переглянутих або прийнятих з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат. Завдання 5.2. "Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим", включає відрізок дитячого віку. Збройний конфлікт на Донбасі та масштабна внутрішня міграція призвели до підвищення ризиків гендерно зумовленого насильства. Значимо, що серед пріоритетів Національного плану дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей² є врахування індивідуальних потреб дівчат і хлопців

¹ *Національна доповідь цілі сталого розвитку: Україна 2017* (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України). *Організація Об'єднаних Націй в Україні* <http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf> (2018, грудень, 11).

² *Розпорядження про схвалення Концепції Державної соціальної програми Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей на період до 2021 року 2017* (Кабінет Міністрів України) *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-p>> (2018, грудень, 20).

під час здійснення заходів, спрямованих на забезпечення їх прав. Індикатор 5.2.1. передбачає включення звернень осіб дитячого віку, які пережили принаймні одну з форм фізичного та/або сексуального насильства.

Завдання 5.5. "Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї" безпосередньо стосується наймолодших жінок. Індикатор 5.5.2 "Коефіцієнт народжуваності жінок вікової групи 15–19 років". Хоча в нашій країні рівень народжуваності у цій групі постійно знижується (з 60,3 живонароджених на 1000 жінок відповідного віку у 1991 р. до 25,3 у 2016 р.), поява дітей у незрілої в фізичному і соціальному плані матері може стати причиною відмови від дитини, або неналежного піклування про неї.

При тому, що Завдання 5.6. "Розширити економічні можливості жінок" стосується дорослих жінок, його реалізація не може не зачіпати інтереси дітей, адже економічна спроможність матері обертається вищим доходом і, як наслідок, вищими можливостями забезпечувати потреби дітей. Саме держава має забезпечувати жінкам умови праці та систему соціальних послуг для поєднання зайнятості та материнства. Тому Індикатор 5.6.3. "Рівень зайнятості жінок віком 25–44 років, які мають дітей віком 3–5 років, %" виступає і як характеристика дотримання прав дітей.

Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови. Названі чинники є одними з основних детермінант здоров'я, особливо вагомими для дитячого організму. Гарантуючи дитині право на охорону здоров'я, держава має сприяти створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку, у тому числі наданням доступу до чистої питної води. Тому заходи з виконання поставленої мети Завдання 6.1. "Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання" відібраються на благополуччі дітей, а індикатори 6.1.1–6.1.6 сигналізуватимуть про прогрес.

Дитячий організм є більш вразливим до дії негативних екзогенних чинників, тому Завдання 6.2. та 6.3 щодо осучаснення систем водовідведення і каналізаційних очисних споруд із акцентом на покращенні ситуації в селах, та щодо зменшення скидання неочищених стічних вод позитивно впливатиме на стан довкілля.

Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання. Досягнення цієї цілі насамперед дасть можливість батькам створити дітям умови для повноцінного розвитку. Економічне зростання забезпечує спроможність держави виконувати взяті на себе зобов'язання у соціальній сфері, в тому числі і стосовно захисту прав дітей.

Ціль 10. Скорочення нерівності. За цією ціллю немає виділення дитячого контингенту, але в цілому завдання відповідають вимогам поважання і забезпечення всіх прав кожної дитини, передбачених Конвенцією, без будь-якої дискримінації (Стаття 2 КПД). Це демонструють Завдання 10.2. "Запобігати проявам дискримінації в суспільстві", або Завдання 10.3. "Забезпечити доступність послуг соціальної сфери" (з фокусуванням на зменшенні частки сільських домогосподарств, які потерпали через брак послуг швидкої медичної допомоги або відсутність медичної установи, регулярного щоденного транспортного сполучення тощо).

Звичайно, решта задекларованих цілей також не може не торкатися інтересів дітей і дотримання їх прав, зокрема, такі як **Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад.** Досягнення сталого розвитку на локальному рівні перш за все потребує зусиль, спрямованих на поліпшення умов проживання соціально вразливих верств населення – бідних та багатодітних сімей, осіб з інвалідністю, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, тощо¹. Розвиток інфраструктури сприятиме дотриманню прав дітей.

Стосуються кожного, незалежно від віку, зміни клімату **Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату** та **Цілі 14 і 15** – забезпечення збереження морських ресурсів, захист та відновлення екосистем суші, без чого неможливо саме існування майбутніх поколінь.

Особливо нагальним сьогодні є досягнення **Цілі 16. Мир, справедливість та сильні інститути.** Без цього марно сподіватись ефективного дотримання прав дітей. Завдання 16.1. "Скоротити поширеність насильства" має безпосереднє відношення до захисту їх від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань (Стаття 19 КПД). Для дітей наслідки

¹ Національна доповідь цілі сталого розвитку: Україна 2017 (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України). Організація Об'єднаних Націй в Україні <http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf>(2018, грудень, 11).

жорстокого поводження мають довгостроковий характер, зумовлюючи погіршення як психічного, так і фізичного здоров'я.

Завдання 16.2. "Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації" має виключно "дитячий" Індикатор 16.2.2. "Чисельність "дітей вулиці"". Діти потрапляють також у статистику, яку відображають Індикатори 16.1.2. та 16.1.3 – потерпілі від фізичного та сексуального насильства.

Немає сумнівів, що досягнення всіх поставлених завдань можливо лише за умови **Партнерства заради сталого розвитку (Ціль 17)**.

Висновки: Поставлені завдання в Україні з досягнення Цілей Сталого Розвитку в цілому відповідають основним позиціям, які задекларовані Конвенцією ООН. Відсутність відображення деяких проблем, на нашу думку, може компенсуватися їх охопленням у діяльності як з виконання поставлених завдань у процесі досягнення цільових індикаторів, так і врахуванням у програмних заходах на поточний період на кшталт профільного Національного плану дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей.

Для дотримання прав і забезпечення найкращих інтересів дітей слід враховувати міжнародний та вітчизняний досвід у цій сфері і формувати оновлену модель роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування на всіх рівнях, забезпечуючи високий рівень співпраці державних органів з громадянським суспільством і світовою спільнотою. Обов'язкове інформування широкого загалу про проблеми з питань забезпечення прав дітей і про результати та перспективи діяльності у цій сфері.

Перспективи подальших досліджень. У майбутньому (2020, 2025, 2030pp.) провести аналіз стану дотримання прав дітей за результатами реалізації досягнення Цілей Сталого Розвитку: Україна.

References:

1. UNICEF, WHO, World Bank Group and United Nations (2017). Levels and trends in child mortality report 2017. *UNICEF for every child* <https://www.unicef.org/publications/index_101071.html>. (2018, December, 15). [in English].
2. World Health Organization (2015). Global Accelerated Action for the Health of Adolescents (AA-HA!): Guidance to Support Country Implementation. *Official site of the World Health Organization* <<http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255415/9789241512343-eng.pdf?sequence=1>> December, 02). [in English].
3. World Health Organization (2015). Health in 2015: from MDGs to SDGs. *Official site of the World Health Organization* <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/200009/9789241565110_eng.pdf?sequence=1> (2018, December, 02). [in English].
4. World Health Organization (2017). An evidence map of social, behavioural and community engagement interventions for reproductive, maternal, newborn and child health. *Official site of the World Health Organization* <<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/259399/1/9789240697263-eng.pdf>> (2017, April, 06). [in English].
5. World Health Organization Regional Office For Europe (2014). *Investing in children: the European child and adolescent health strategy 2015–2020*. <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/253729/64wd12e_InvestCAHstrategy_140440.pdf?ua=1> (2017, April, 24). [in English].
6. World Health Organization (2015). Detskaya deklaratsiya po bezopasnosti dorozhnogo dvizheniya. Save Kids Lives. Tret'ya global'naya nedelya bezopasnosti dorozhnogo dvizheniya OON [Children's Road Safety Declaration. Save Kids Lives. Third UN Global Road Safety Week.]. *Save Lives. #Slowdown* <http://www.savekidslives2015.org/uploads/declaration/20141201_child_declaration_rus_final.pdf>. (2017, April, 11). [in English].
7. State Statistics Service of Ukraine (2017). *Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny u 2016 rotsi (za danymy vybirkovoho obstezhennya umov zhyttya domohospodarstv Ukrayiny): Statystychnyy zbirnyk* [Costs and resources of households of Ukraine in 2016 (according to the data of a sample survey of living conditions of households in Ukraine): Statistical collection]. Kyiv: SSSU. [in Ukrainian].
8. State Statistics Service of Ukraine (2017). *Samoosinka domohospodarstvamy Ukrayiny rivnya svojikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannya domohospodarstv, provedenoho u sichni 2017 roku): Statystychnyy zbirnyk* [Self-assessment by households of Ukraine of their income level (according to a sample household survey conducted in January 2017): Statistical Collection]. Kyiv: SSSU. [in Ukrainian].
9. State Statistics Service of Ukraine (2017). Statystychnyy byulleten. Zaklady okhorony zdorov'ya ta zakhvoryuvanist naseleння Ukrayiny 2016 [The statistical bulletin. Health care institutions and morbidity of the population of Ukraine 2016]. *Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny* [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm 23.02.2017>. (2018, December, 12). [in Ukrainian].

10. State Statistics Service of Ukraine (2017). *Ukrayina-2016. Statystychnyy zbirnyk* [Ukraine-2016. Statistical Collection]. Kyiv: SSSU. [in Ukrainian].
11. State Statistics Service of Ukraine (2018). *Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny u III kvartali 2017 roku (za danymy vybirkovoho obstezhennya umov zhyttya domohospodarstv Ukrayiny)*. *Statystychnyy zbirnyk* [Costs and resources of households in Ukraine in the third quarter of 2017 (according to the sample survey of living conditions of households in Ukraine)]. Statistical Collection]. Kyiv: SSSU. [in Ukrainian].
12. Institute of Demography and Social Studies named after MV Ptukha (2016). *Realizatsiya konventsiyi OON pro prava dytyny v Ukrayini: dosyahnennya, problemy, perspektyvy: derzhavna dopovid' pro stanovyshe ditey v Ukrayini (za period 2009–2016 rr.)* [Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in Ukraine: Achievements, Problems, Prospects: State Report on the Situation of Children in Ukraine (for the period 2009-2016)]. *Ofitsiyyny sayt Natsional'noyi Akademiyi Nauk Ukrayiny* [Official site of the National Academy of Sciences of Ukraine]. <<http://www.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000010449>> (2018, December, 11). [in Ukrainian].
13. *Konventsiya pro prava dytyny 1989* (OON). [Convention on the Rights of the Child 1989 (UN)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021> (2018, December, 21). [in Ukrainian].
14. *Natsional'na dopovid' tsili staloho rozvytku: Ukrayina 2017* (Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny) [National report sustainable development goals: Ukraine 2017 (Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine)]. *Orhanizatsiya Ob'yednanykh Natsiy v Ukrayini* [United Nations in Ukraine] <http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf>(2018, December, 11). [in Ukrainian].
15. Rynhach, N.O. (2017). *Otsinka bezpovorotnykh demohrafichnykh vtrat, sprychynenykh smertnistyu v rezul'tati transportnykh neshchasnykh vypadkiv v Ukrayini* [Estimation of irreversible demographic losses caused by deaths caused by transport accidents in Ukraine]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika* [Demography and Social Economy], 2 (30), 61-77. [in Ukrainian].
16. *Rozporyadzhennya pro skhvalennya Kontseptsiyi Derzhavnoyi sotsial'noyi prohramy Natsional'nyy plan diy shchodo realizatsiyi Konventsiyi OON pro prava ditey na period do 2021 roku 2017* (Kabinet Ministriv Ukrayiny) [Resolution on approval of the Concept of the State Social Program National Action Plan for the Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child for the period up to 2021 2017 (Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-p>> (2018, December, 20). [in Ukrainian].